

ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu Derneği) ve İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi işbirliği ile hazırlanmıştır.

COVID-19 PANDEMİ SONRASI ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN YENİDEN HİZMETE AÇILMASI REHBERİ

Ülkemizde COVID-19 pandemi süreci TÜBİTAK verilerine göre 10 Mart 2020 tarihi itibarıyla başlamıştır (Bkz.: <https://covid19.tubitak.gov.tr/turkiyede-durum>). Dünya genelinde ise bu süreç Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre 11 Ocak 2020 tarihinde başlamıştır (Bkz.: <https://covid19.who.int/>). Bu nedenle, ülkemizin dünyada yaşanan bu gelişmeyi önceden takip etme ve önlem alma fırsatı olmuştur.

Üniversite kütüphanelerimiz de benzer şekilde, üniversitenin aldığı önlem planları dahilinde ve kütüphane özelinde pandemi sürecine hazırlanma imkânı bulmuştur. Bu önlemler kapsamında yapılan uygulamalar şunlardır:

- Kütüphane çalışma saatlerinde kısıtlama yapmak, dönüşümlü çalışmak
- Yıllık izin hakkı bulunan personelin, izne ayrılmasını sağlamak,
- Kronik hastalığı bulunan kütüphane personeline idari izin hakkı tanımak,
- Kütüphane içine alınmadan yapılabilecek hizmetleri gerçekleştirmek (ilişik kesme, tez teslimi, acil durumlarda kullanıcıya kitap ödünç verme ve iade alma)
- Kütüphane personelinin maske, eldiven, yüz siperi ve koruma gözlüğü kullanarak çalışmasını sağlamak,
- Kütüphane toplantılarını çevrimiçi gerçekleştirmek,
- Ödünç alınan kaynakların iade sürelerini ileri bir tarihe ertelemek,
- Kütüphanelerarası ödünç verme hizmetleri içerisinde, basılı kaynak gönderme/isteme işlemlerini durdurmak ve yalnızca elektronik ortamda hizmet sağlamak,
- Kullanıcıların web sayfası üzerinden süre uzatma haklarını arttırmak,
- Kütüphanenin sosyal aktivitelerini iptal etmek (Kütüphane Haftası etkinlikleri, söyleşiler ve konserler vb.),
- Danışma hizmetlerinde yüz yüze hizmet yerine e-posta, web formu, telefon ve çevrimiçi görüşme hizmetlerini sağlamak,
- Bütçenin elvermesi durumunda çoklu kitap sterilizasyonu makinesi tedarik etmek ve ödünç verme işlemlerinde kullanmak,
- Ortak kullanılan eşyaların (çalışma masaları, sandalyeler, merdiven korkulukları vb.) ve alanların daha sık temizlenmesini sağlamak,
- Tuvaletlerin daha sık temizlenmesini sağlamak ve sıvı sabunları sürekli kontrol ederek eksildikçe tamamlamak,
- Kütüphane binası içerisinde kolay erişilebilir noktalara el dezenfektanları yerleştirmektir.

Bu önlemler dahilinde pandemi sürecine girilmiştir. Süreç içerisinde ise üniversite kütüphanelerinin yaptığı uygulamalar şunlardır:

- Kütüphane personelinin evden çalışma sistemine geçmesi için gerekli iş planlarını ve kontrol yöntemlerini belirlemek,
- Kütüphane otomasyon sistemine uzaktan bağlanarak işlerin yürütülmesini sağlamak,
- İş iletişimi için e-posta yöntemini kullanarak çalışmalarını kayıt altında tutmak,
- Toplantıları çevrimiçi gerçekleştirmek ve kayıt altında tutmak,
- Pandemi nedeniyle açık erişimde bulunan bilgi kaynaklarını takip etmek ve kullanıcıları bilgilendirmek,
- Pandemi sürecinde kütüphane web sayfası ve sosyal medya araçlarını iletişim, bilgilendirme ve sosyal etkileşim amaçlı kullanmak,
- Kütüphane otomasyon sistemi aracılığı ile kullanıcılara otomatik gönderilen mesaj içeriklerini güncellemek,
- COVID-19 hakkında bilgilendirici akademik kaynak rehberi hazırlamak,
- Pandemi sürecinde korunma amaçlı evde kalmayı destekleyen, bu sürecin bilgilendirici ve eğlendirici şekilde geçirilmesi için kullanılabilir kaynak rehberi hazırlamak,
- Mesleki anlamda gelişim için güncel literatürü takip etmek, kütüphanecilik alanında düzenlenen web seminerlerine ve eğitimlere katılımı teşvik etmek,
- Pandemi süreci, yaşanan olumsuz gelişmeler ve sokağa çıkma yasağı durumlarında olumlu düşünmek için kişisel gelişim ve motivasyon amaçlı çalışmak,
- Geleceğe yönelik risk analizi yaparak Acil Eylem Planı hazırlamak,
- Kütüphanenin yeniden açılması öncesinde eylem planı hazırlamaktır.

Pandemi kontrol altına alınıp, kütüphanelerin yeniden hizmete açılması gündeme gelmeden önce planlanması gereken çalışmalar kütüphanenin unsurlarına göre aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- **Bina:**
 - **COVID-19 tanısı ve şüphesi:**
Pandemi süreci içerisinde kütüphanede COVID-19 tanısı konulmuş ya da şüphesi oluşmuşsa, yeniden açılma öncesinde tüm yüzeyler temizlenmeli ve dezenfeksiyon sağlanmalıdır. Bu işlemin zamanlaması ve yönteminin belirlenmesi, işlemi yapacak personelin koruyucu donanımı ve el hijyeninin sağlanması ile uygulanması gereken yasal prosedürler konularında profesyonel destek alınması gereklidir.
 - **Kütüphane binasına girişleri kontrol ve sınırlama:**
Kütüphaneden bina anlamında ne oranda kimlere hizmet sunulacağı netleştirilmelidir. Üniversite dışı kullanıcıların alınmaması, kullanıcıların ilk aşamada yalnızca kaynak ödünç almak amacıyla kütüphane binasına giriş yapması ve zaman içerisinde belirli aşamalarla binadan yararlanmaları hedeflenmelidir. Üniversitenin güvenlik biriminden destek alınarak, kütüphane güvenlik personelinin kütüphane binasının girişinde temassız ateş ölçer ile ölçüm yapması ve kullanıcıların maske ve eldiven takmış olmalarının denetlenmesi sağlanmalıdır. Ateş ölçer uygulamasında, üniversitenin sağlık birimi tarafından belirlenmiş olan ateş seviyesi standart olarak kabul edilmeli, bu seviyenin üstündeki kullanıcıların binaya girişine izin verilmemelidir. Benzer şekilde, üniversitenin sağlık birimi tarafından belirlenmiş maske ve eldiven kullanma standartlarının dışında olan kullanıcıların da binaya girişi engellenmelidir.
 - **Kütüphanedeki kullanım alanlarını sınırlama:**

Öncelikle kütüphanedeki kullanıcıya açık ve kapalı alanlar gözden geçirilmeli ve yeniden düzenleme yapılmalıdır. Uyarı şeritleri ve diğer ikaz işaretleri kullanılarak kullanıcıya kapalı alanlar işaretlenmelidir.

Ödünç verme bankoları, danışma masaları gibi kullanıcılara yüz yüze hizmet verilen noktalarda alan sınırlaması yapılarak bankolara belirli mesafeden fazla yaklaşılması engellenmelidir. Yoğunluk ve yığılma olmaması açısından ödünç verme bankosunun önünde beklerken [sosyal](#) mesafeye uyulması yönünde zemine yerleştirilecek işaretlerle bekleme alanları belirlenmelidir.

Üniversitenin sağlık birimi ile ortak çalışma yapılarak, virüsün engellenmesi yönündeki en uygun bina sıcaklık derecesi belirlenmelidir. Hastalık Kontrol Merkezleri (The Centers for Disease Control-CDC)'nin raporuna göre koronavirüsler genellikle yüksek sıcaklıkta ve kısa sürede ve soğuk ve kuru ortamlara göre daha fazla dayanmaktadır (Bkz.: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/faq.html#Coronavirus-Disease-2019-Basics>). Ortam şartlandırılması konusunda üniversitenin varsa yapı işleri gibi birimleri ile iş birliği yapılmalıdır.

Benzer şekilde, kütüphane çalışma salonlarının kapasitesine göre yeni oturma planı oluşturulmalı, sosyal mesafenin korunması hedeflenmelidir. Buna göre çalışma masalarında, her kullanıcı arasında en az bir oturma alanı boş kalacak şekilde düzenleme yapılmalı; masalarda işaret ve uyarıcılar kullanılarak oturma sistemi belirtilmelidir. Yeni oturma sistemine göre çalışma salonlarındaki fazla sandalyeler kaldırılmalı ve oturma alanı sayısı azaltılmalıdır. Klimalar, virüsü havada dağıtma riski nedeniyle kullanılmamalı; tüm kullanım alanları belirli aralıklarla havalandırılmalıdır.

○ **Temizlik:**

Kütüphanenin genel temizlik politikası gözden geçirilmeli ve gün içinde temizlik sıklığı artırılmalıdır. COVID-19'a karşı kullanılacak dezenfektan listesi belirlenmelidir. Bu konuda üniversitenin sağlık birimlerinden destek alınmalı, Sağlık Bakanlığı (Bkz.: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/cevresagligi-biyosidal/dezenfektanlar-ve-genel-biyosidal-%C3%BCr%C3%BCnler-birimi/dezenfektanlar-ve-genel-biyosidal-urunler.html>) ya da ABD Çevre Koruma Ajansı (Bknz: <https://www.epa.gov/pesticide-registration/list-n-disinfectants-use-against-sars-cov-2>) gibi platformlar incelenerek kullanılacak dezenfektanlar belirlenmelidir. Kütüphanede özellikle çalışma salonlarının girişlerinde ve diğer alanlarda ortak kullanım amacıyla el dezenfektanları bulundurulmalıdır.

Her gün dezenfekte edilecek mekanlar ve ekipman olarak zemin ve okuyucu masaları, kütüphane personelinin kullanımına sunulmuş olan mutfak gereçleri (sebil, çay makinesi vb.) ve kütüphanedeki kullanıcı bilgisayarlarının dezenfekte edilmesine dikkat edilmelidir.

Kütüphane binasında yer alan çöp kovalarının sık sık boşaltılması sağlanmalıdır. Tuvaletlerin daha sık temizlenmesi sağlanmalı ve sıvı sabunlar sürekli kontrol edilerek eksildikçe tamamlanmalıdır.

Kütüphane içinde yer alan kafelerde çalışan personelin, hijyen kurallarına sıkı sıkıya uyduğu denetlenmelidir. Tüm gıdaların paketli olmasına özen gösterilmeli, açıkta hiçbir şey satılmamalıdır.

- **Bütçe:**

Pandemi öncesinde belirlenmiş kütüphane bütçesi tekrar gözden geçirilmelidir. Elektronik kaynak yatırımı için bütçe artırılmalı, iptal edilen etkinliklere dair bütçe kalemleri kütüphane bütçesinde belirlenmeli; pandemi nedeniyle gerekli olan dezenfektanlar ve temizlik malzemeleri ile korunma amaçlı maske, eldiven, yüz siperi vb. kalemler bütçeye eklenmeli ya da ilgili satın alma biriminden talep edilmelidir. Yapılan bütçe planlaması uyarınca malzeme alımı yapılmalıdır.

- **Koleksiyon:**

Pandemi sürecinde açık erişime destek sağlayan yayınevleri tarafından erişime açılmış olan yayınların kullanım istatistikleri incelenmelidir. Buna göre kütüphane koleksiyonuna eklenecek elektronik kaynaklar belirlenmelidir. Ayrıca pandemi sürecinde, basılı kaynaklara erişimde yaşanan sorunlar belirlenmeli, basılı kütüphane kaynakları telif hakkı açısından değerlendirilmelidir. Basılı kütüphane kaynaklarını dijitalleştirme projesine alınabilecek kaynaklar belirlenmeli, bu kaynakların elektronik kopyaları oluşturulmalıdır. Bu bağlamda dijitalleştirme projeleri için üniversite yönetiminden destek alınmalı, diğer kütüphanelerle iş birliği yapılmalı ve işbirliği çalışmaları arttırılmalıdır.

- **Kullanıcı:**

- **Kütüphanedeki kullanıcı sayısının sınırlandırılması:**

Kütüphanenin fiziksel koşulları göz önüne alınarak, bina içerisinde bulunacak kullanıcı sayısı önceden belirlenmelidir. Buna göre masa /sandalye rezervasyon sistemi uygulaması, bilet uygulaması vb. yöntemlerle bina içerisindeki kullanıcı sayısının kontrolü sağlanmalıdır. Mümkünse bu süreçte araştırma yapma ve kaynak ödünç alma-iade etme işlemleri dışında, ders çalışma amacıyla kütüphane kullanımına izin verilmemeli, sınırlama getirilmelidir. T.C Cumhurbaşkanlığının duyurmuş olduğu önlemlerde yer alan belirli yaş uygulaması gibi, kullanıcı gruplarına göre kullanıcıların kütüphane binasına girişi gibi önlemler alınmalıdır.

- **Bilgilendirme ve iletişim:**

Kullanıcılar doğru ve net şekilde bilgilendirilmelidir. Hizmete açılış öncesinde kütüphane hizmetlerinde olan değişiklikler, yeni kurallar ve uygulamalar net bir şekilde ve yazılı olarak tüm kullanıcılara iletilmelidir. Bu konuda üniversitenin genel duyuru sistemi, kütüphane web sayfası ve sosyal medya kanalları kullanılmalı; hem kurum içi personelin hem de kullanıcıların bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca bina içerisine konuyla ilgili bilgilendirici/eğitici poster ya da afiş asılmalıdır.

- **Hizmet:**

- İlk süreçte kütüphanenin çalışma saatleri kısıtlı olmalı, zaman içerisinde yavaş yavaş eski çalışma düzenine dönüş sağlanmalıdır.
- Teması en aza indirebilmek adına, kullanıcılar otomatik ödünç-iade (self check) sistemlerine/makinelerine/kiosklara yönlendirilmelidir. Teknik hizmetler alanları ise kullanıcı girişlerine kapatılmalı, kullanıcılar okuyucu hizmetlerine yönlendirilmelidir. Basılı kitaplar için kütüphanelerarası ödünç verme hizmeti verilmemeli, elektronik kitap bölümü veya makale isteklerinin sağlanması yoluyla hizmet sürdürülmelidir.
- Yaz döneminde kütüphanedeki danışma hizmetleri için açık alanda hizmet saatleri belirlenmelidir. Bu hizmet için gerekli teknik imkânlar sağlanmalı, kütüphane binasının dışında bir danışma masası hazırlanarak kullanıcılara kütüphane hizmet değişiklikleri hakkında bilgi verilmelidir.
- Kütüphanedeki grup çalışma alanları, video izleme ve müzik dinleme odaları ile çalışma kabinleri ilk aşamada kapatılmalı; daha sonra normalleşme süreci içerisinde kullanıcı kapasitesi çok düşük sayıdan başlatılarak ve yavaş yavaş artırılarak hizmete açılmalıdır. Bu imkânlardan yararlanmak için rezervasyon uygulaması yapılmalıdır.
- Kütüphane etkinlikleri ilk aşamada sadece çevrimiçi olarak planlanmalıdır. Zaman içerisinde seminer, öğrenci söyleşisi, oyun ve atölye çalışması türündeki bazı kütüphane etkinliklerinin açık havada düzenlenmesi planlanmalıdır.
- Kütüphane binası içerisinde karantina odaları tasarlanmalıdır. İade edilen kütüphane materyalleri önce karantina odasında 1 gün tutulmalı, sonra eğer varsa kitap sterilizasyon cihazına alınmalı ve sterilizasyon yapıldıktan sonra rafa yerleştirilmelidir. Benzer şekilde kütüphaneye satın alınan materyaller ve gelen kargolar ise karantina odalarında 1 gün bekletildikten sonra işleme alınmalıdır. Bu noktada kütüphane binası ne kadar temiz olursa olsun dışarıdan gelen her malzemenin risk taşıdığı unutulmamalıdır. Böyle bir alanı oluşturamayan kütüphaneler, taşınabilir konteyner kiralayarak ya da kullanarak çözüm bulabilirler.
- Materyallerin virüsten etkilenmesi konusunda endişe duyulması kadar, kaynakların fiziksel olarak hasar görmemesi için de dikkat edilmelidir. Kitap temizliğine ilişkin
The Northeast Document Center, Disinfecting Books and Other Collections (Bknz: <https://www.nedcc.org/free-resources/preservation-leaflets/3.-emergency-management/3.5-disinfecting-books>) ve American Libraries Association, Handling Library Materials and Collections During a Pandemic (Bknz: <http://www.ala.org/alcts/preservationweek/resources/pandemic>) kaynakları incelenmelidir.
- Kütüphanenin teknik altyapısı gözden geçirilmeli ve çevrimiçi hizmetlerin sorunsuz şekilde sürdürülebilmesi için gerekli donanım ve yazılımlar sağlanmalıdır.

- **Personel:**

- Açılış öncesinde kütüphane personeli gerekli şekilde bilgilendirilmelidir. Çalışma düzeni, uygulamalar, beklentiler vb. konularda personelle açık ve net iletişim kurulmalıdır.

- Hasta olduklarında evde kalmaları yönünde teşvik edilmeli, öksürük ve hapşırma görgü kurallarını içeren ve el hijyeninin önemini belirtilen kaynaklar paylaşılmalıdır. Bir çalışanın COVID-19 olduğu tespit edilirse, işverenler diğer çalışanların da maruz kalma olasılıkları konusunda bilgilendirme yapmalıdır.
- Risk grubuna giren personelin, üniversitenin sağlık birimi ve insan kaynakları birimi ile ortak çalışma halinde takibi yapılmalı ve gerekli hallerde idari izin/rapor uygulaması ile evden çalışmasına izin verilmelidir.
- Çalışanların ruhsal sağlığını korumak adına psikososyal risk etmenleri değerlendirilerek doğru ve etkin bilgilendirme ile tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.
- İş seyahatleri ilk aşamada yapılmamalıdır. İleri dönemlerde ise seyahatten dönen çalışanlar sağlık kontrolünden geçirilerek işbaşı yapmaları sağlanmalıdır.
- Kütüphane personeli işe başlamadan önce temassız ateş ölçerle kontrol edilmeli ve ateşi olanlar işyeri hekimine yönlendirilmelidir.
- Personel kütüphaneye girer girmez ve çalışma sırasında en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla ellerini yıkamaları konusunda bilgilendirilmeli, gerekirse alkol bazlı bir el dezenfektanı kullanarak ellerini sık sık temizlemeleri sağlanmalıdır.
- Kütüphane personeline belirli aralıklarla maske, eldiven, yüz siperi ve koruma gözlüğü dağıtılmalı, kullanımı için teşvik edilmelidir.
- Kullanıcı hizmetlerinde görev yapan personelin kullanıcılarla sosyal mesafesini sağlayabilmek adına, görev masalarının ve bankoların önüne şeritle mesafe verilmelidir. Ayrıca yüz yüze hizmet verilen banko ve masalara kütüphane bütçesine bağlı olarak cam ya da plastik malzemeden ayırıcı (seperatör) eklenmelidir. Kapalı ofislerde çalışan personelin oturma planı sosyal mesafeyi koruyacak şekilde planlanmalıdır.
- Açık raf sistemi ile katlarda çalışan personelin kullanıcılara yardımcı olurken sosyal mesafeyi koruması konusunda teşvik edilmelidir.
- Kullanıcı hizmetlerinde kullanılan basılı formların elektronik ortamda hazırlanmalı, kullanıcılar mümkün olduğunca elektronik formlara yönlendirilmelidir.
- Kullanıcı hizmetleri personeline gelen toplantı, eğitim vb. talepler çevrimiçi yöntemle yapılacak şekilde yanıtlanmalıdır.
- Kütüphane bünyesindeki personelle ya da diğer kütüphanelerdeki meslektaşlarla ortak çalışmalar yapılmalı, sürece dair bilgi ve tecrübelerin paylaşılması sağlanmalıdır. Bu bilgiler mevcut pandemi süreci ve geleceğe yönelik hazırlık açısından büyük önem taşımaktadır. Elde edilen veriler ışığında bilimsel yayınlar hazırlanmalı, bu yayınların paylaşılabilceği veritabanları ya da dergilerin bilimsel yayın çağrı sayfaları gibi ulusal ya da uluslararası ölçekte platformlar incelenmelidir. Örnek olarak Emerald makale çağrı sayfası verilmektedir. (Bkz.: <https://www.emeraldgrouppublishing.com/services/authors/calls-for-papers?id=9000>)

Acil Durum Planı ve Risk Değerlendirmesi

Acil Durum Planı ve Risk Değerlendirmesi kapsamında yapılacak ön hazırlıklar sayesinde öngörülen eylemin gerçekleşmesi durumunda etkisinin azaltılması mümkündür. Üniversite genelinde ve kütüphaneler özelinde yükümlülükler açısından ele alınacak olursa, hazırlıkların başında öngörülen acil durumların belirlenmesi, önleyici ve sınırlayıcı tedbirlerin alınması, olumsuz etkilerden korunma amaçlı değerlendirmeler yapılması

gerekmektedir. Bu amaçla, kütüphanelerde acil durumla mücadele ekipleri oluşturulmalı, gerekli donanım sağlanmalı ve personele eğitim verilmelidir.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın İşyerlerinde Koronavirüse Karşı Alınması Gereken Önlemler Rehberi'nde (Bkz.:

<https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/40969/isyerlerinde-koronaviruse-covid-19-karsi-alinmasi-gereken-onlemler.pdf>) belirtildiği üzere, kütüphanede COVID-19 hazırlık ekibi kurulmalıdır. Bu çalışmalar iş sağlığı ve güvenliği kurulunun bulunduğu işyerlerinde kurul tarafından, diğer işyerlerinde ise işveren veya vekili koordinesinde, bulunması halinde işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personeli ile çalışan temsilcisi ve mümkünse ilk yardım eğitimi almış veya tecrübesi olan kişilerden oluşan ekip tarafından yürütülür. Sağlık hizmeti sunan işyerlerinde, iş sağlığı ve güvenliği kurulu, bulunması halinde enfeksiyon kontrol komiteleri ile iş birliği içerisinde faaliyetlerini yürütür.

Hazırlık Ekibi;

- Alınacak tedbirlerle ilgili çalışmaları yürütmeli,
- İşyerindeki hijyen ve temizlik konularında gerekli çalışmaları yürütmeli,
- Kurum içi ve kurum dışı iletişimi koordine etmeli,
- Acil durum planını güncel tutmalıdır.

Pandemi hakkında bilgi toplama:

Pandemi sürecine ilişkin tüm gelişmeler düzenli olarak takip edilmelidir. Bu konuda takip edilebilecek kaynaklar şunlardır:

Ulusal kaynaklar:

- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Yeni koronavirüs salgını kapsamında iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin işyerlerinde alacağı tedbirler
Adres: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/41225/yeni-koronavirus-salgini-kapsaminda-is-sagligi-ve-guvenligi-profesyonellerinin-isyerlerinde-aldiracagi-tedbirler.pdf>
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: İşyerlerinde koronavirüse (Covid-19) karşı alınması gereken önlemler
<https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/40969/isyerlerinde-koronaviruse-covid-19-karsi-alinmasi-gereken-onlemler.pdf>
- COVID-19:Yeni Koronavirüs Hastalığı: T.C. Sağlık Bakanlığı'nın COVID-19 ile ilgili oluşturduğu rehber olup, koronavirüs ile ilgili Türkçe resmi güncel veri ve bilgiler içerir.
Adres: <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>
- COVID-19 Türkiye Web Portalı: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile TÜBİTAK işbirliğinde hazırlanan COVID-19 Türkiye Platform'u, COVID-19 ile ilgili Türkçe bilimsel kaynaklar, yararlı bilgiler ve güncel durum ile ilgili veriler sunar.
Adres: <https://covid19.tubitak.gov.tr/>
- Koronavirüs COVID-19 Dünya Haritası: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi'nin COVID-19 dünya haritası, çeşitli ülkelerin COVID-19 ile ilgili tanı, iyileşen ve ölüm sayısı ile ilgili güncel veriler içerir.
Adres: <https://corona.cbddo.gov.tr/>
- Kimlik: Türk Klinik Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları Derneği'nin COVID-19 ile ilgili güncel haber ve araştırmalarını içerir.
Adres: <https://www.klimik.org.tr/koronavirus/>

Uluslararası kaynaklar:

- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Pandemisi: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) COVID-19 ile ilgili güncel veri ve haritaları, hızlı ve yararlı bilgiler, kamu bilgilendirmeleri, ulusal ve teknik rehberler, sağlık çalışanları ve kamu için çeşitli öneriler, güncellemeler vb. resmi bilgileri içerir.
Adres: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
- Johns Hopkins Üniversitesi & Tıp Koronavirüs Kaynak Merkezi: Johns Hopkins Koronavirüs Kaynak Merkezi COVID-19 ile ilgili en son güncellemeleri, verileri, haritaları ve eğilimleri, görselleştirmeleri ve yararlı bilgi ile kaynakları sağlar.
Adres: <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
- ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (CDC) Koronavirüs (COVID-19): Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (CDC) ilgili beş farklı dilde kamunun sağlığı ile yararlı bilgiler sağlar, güncel bilgilendirmeler yapar.
Adres: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-nCoV/index.html>
- Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (ECDC) COVID-19: Avrupa Birliği (AB) bünyesinde olan Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (ECDC), Avrupa ülkelerindeki COVID-19 ile güncel durum verileri, çeşitli teknik raporlar, rehberler vb. gibi yararlı bilgi ve bilgi kaynakları sağlar, kamuyu güncel durum hakkında bilgilendirir.
Adres: <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19-pandemic>
- Birleşik Devletler Ulusal Sağlık Enstitüleri (NIH) Koronavirüs (COVID-19): Amerikan Ulusal Sağlık Enstitüleri (NIH) ve Ulusal Tıp Kütüphanesi (NLM) koronavirüs hakkında en son araştırma bilgileri sağlar.
Adres: <https://www.nih.gov/health-information/coronavirus>
- IMF ve COVID-19 (KORONAVİRÜS): Uluslararası Para Fonu (IMF) COVID-19 pandemisinin yarattığı global belirsizliğe ilişkin ekonomik ve finansal saptamalar üzerinde çalışır, üye ülkeleri desteklemek için çeşitli bilgiler ve kaynaklar sağlar.
Adres: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19>
- Kanada Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (IPAC) Koronavirüs (COVID-19): Kanada'nın bir kamu sağlığı kurumu olan Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (IPAC) Kanada'daki ve dünyadaki COVID-19 durumu ile ilgili veriler, haritalar ve çeşitli yararlı bilgiler sağlar.
Adres: <https://ipac-canada.org/coronavirus-resources.php>
- OECD Koronavirüs (COVID-19) ile Mücadele: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD), koronavirüs pandemisinin yaşamlarımız ve toplumlarımız üzerindeki etkileri ile mücadele eder ve sağlık sistemlerimizi güçlendirmeyi, işlerimizi güvence altına almamızı, işlerimizi ve eğitimimizi sürdürmemizi ve finansal piyasaları ve ekonomileri dengelememizi sağlamak üzere çözümler üretir.
Adres: <http://www.oecd.org/coronavirus/en/>
- Verilerle Dünyamız Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) – İstatistikler ve Araştırmalar: Oxford Martin Küresel Kalkınma Programı, Oxford Üniversitesi ve Küresel Değişim Veri Laboratuvarı (GCDL) ortak bir proje web sayfası olan Verilerle Dünyamız (Our World in Data), koronavirüs hastalığına karşı ilerleme sağlamak için günlük olarak güncellenen bir araştırma ve veri bankasıdır.
Adres: <https://ourworldindata.org/coronavirus>
- UNESCO COVID-19 Karşılığı: Dünyadaki eğitim kurumlarını geçici olarak kapanmak durumunda kaldığı için kapanan okulları ve eğitimi haritalıyor, eğitim, bilim ve bilgi

yoluyla küresel dayanışmayı teşvik ederek COVID-19 sürecinde ülkeleri, kültürü ve mirası destekler.

Adres: <https://en.unesco.org/covid19>

- Diğer rehberler:

Hazırlanan bu rehberde de kaynak olarak yararlanılan rehberler şunlardır:

- CLIC – Colorado Kütüphane Konsorsiyumu Hizmete Dönüş: Kütüphaneler ve COVID-19: Eyalet çapında “evde kalma” halk sağlığı düzeninin kaldırılmasıyla birlikte, birçok kütüphane COVID-19 salgını sonrasında hizmete geri dönüş planlamaya başladı. CLIC’in rehberleri iki tanedir: “Hizmete Dönen Kütüphaneler ve COVID-19” ve “İnsan Kaynakları Soru-Cevap: Kütüphaneler ve COVID-19”dur.
Adres: <https://www.clicweb.org/returning-to-service-libraries-and-covid-19/?fbclid=IwAR2QhIbrfUo9hwDpc7BwxBeB6QTooNO5oRG1qPNQCqdu0pRSKAJrXQBM2ns>
- IFLA- COVID-19 ve Küresel Anlamda Kütüphaneler: Pandemiye karşı kütüphaneler için temel kaynakların yer aldığı rehberde, COVID-19 ve pandemi hakkında bilgiler, kütüphanelerin kapanması, kısıtlamaların farklı açılardan yönetimi, evde ve işyerinde güvenli ortamı sağlamak, kütüphane materyallerinin pandemi açısından ele alınması, kütüphanelerin yeniden açılması, dernekler, ulusal kütüphaneler ve kütüphane işbirlikçileri ile ortak çalışmalar, devam eden çalışmalar ve IFLA etkinlikleri hakkında bilgiler bulunmaktadır.
Adres: <https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries#reopening>
- ALA–Salgına Hazırlık: Pandemi hakkında genel bilgiler, kütüphanelere özgü politika önerileri ve pandemi eğitimi, önlenmesi ve hazırlanması ile ilgili daha evrensel kaynaklar bulunmaktadır.
Adres: <http://www.ala.org/tools/atoz/pandemic-preparedness>
- İş Sağlığı ve Güvenliği İdaresi / Occupational Safety and Health Administration (OSHA)–İş Yerleri İçin COVID-19 Rehberi: İşverenlerin başvurabileceği bazı güvenlik ve sağlık standartları hakkında bilgiler bulunmaktadır.
Adres: <https://www.osha.gov/Publications/OSHA3990.pdf>
- UNESCO-Resources for Documentary Heritage Professionals
Adres: <https://en.unesco.org/covid19/communicationinformationresponse/documentaryheritage>
- ALIA / Australian libraries responding to COVID-19
Adres: <https://www.alia.org.au/australian-libraries-responding-covid-19>

Bu kaynaklara ek olarak aşağıdaki yayınların incelenmesi de önerilmektedir:

- How to Sanitize Collections in a Pandemic: Conservators weigh in on the mysteries of materials handling during COVID-19
Adres: <https://americanlibrariesmagazine.org/blogs/the-scoop/how-to-sanitize-collections-covid-19/>
- Cleaning and Disinfection for Community Facilities: Interim Recommendations for U.S. Community Facilities with Suspected/Confirmed Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)
Adres: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/organizations/cleaning-disinfection.html>

- Communities, Schools, Workplaces, and Events: Guidance for Where You Live, Work, Learn, Pray, and Play
Adres: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/index.html>
- NJ State Library - COVID-19 Pandemic Resources and Plans for Library Reopening
Adres: <https://www.njstatelib.org/covid-19-pandemic-resources-and-plans-for-library-reopening/>

Bilgilendirme Materyali:

Bu posterlere kurumunuzun logosunu ekleyerek kütüphanelerinizde kullanabilirsiniz.

COVID-19 Sonrası Kütüphane Kullanımı Poster Görüntüleme formatı jpeg;

İngilizce; https://drive.google.com/open?id=10UV_arz5W3utT6DoHzELUZbtT21dJzwB

Türkçe; <https://drive.google.com/open?id=1xMbAHBlrj70ecQZJcYmCgBaf8BPfrxZA>

COVID-19 Sonrası Kütüphane Kullanımı Poster Baskı formatı eps;

İngilizce; <https://drive.google.com/open?id=1UiFWN2ZLYjQQbnha6okkYa8F6Hecv1u9>

Türkçe; https://drive.google.com/open?id=17JrjNU_9pbDEYG9dRgNhxVVPEfV6-Zlo

Teşekkür: COVID-19 Pandemi Sonrası Üniversite Kütüphanelerinin Yeniden Hizmete Açılması Rehberi hazırlanmasında değerli destekleri ve işbirliği için İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi Direktörü Sayın Dr. Ebru KAYA'nın nezdinde kütüphane personeline emekleri için teşekkür ederiz.